

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
Ο ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

Πρακτικά
Ἐπιστημονικῆς Διημερίδας



ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2018

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
Ο ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ



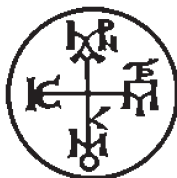
Ὁ Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος Φιλιππίδης.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
Ο ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑΣ
(27-28 ΜΑΪΟΥ 2016)

Έπιμέλεια
Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας



ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2018

Οί απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκδοση εκφράζουν
τους συγγραφείς των κειμένων.

Φωτογραφία έξωφύλλου: Άποψη τής Κομοτηνής σέ έπιστολικό
δελτάριο τής 17ης Μαΐου 1920 (Συλλογή Δημήτρη Λούπη, Άθήνα).

© Έκδόσεως, Ίερά Μητρόπολις Μαρωνείας και Κομοτηνής, Πλατεία
Αυτοκράτορος Θεοδοσίου 7, 691 00 Κομοτηνή, τηλ.: 25310 22642.
Κειμένων, οί συγγραφείς των μελετών.

ISBN: 978-960-86909-3-6

Σελιδοποίηση-Έκτύπωση-Βιβλιοδεσία:

Γραφικές Τέχνες «Μέλισσα»

570 21 Άσπροβάλτα Θεσσαλονίκης

Τηλ.: 23970 23313 - Fax: 23970 21754

E-mail: melissa@melissaprint.com

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ.κ. Παντελεήμονος	7
--	---

Α΄ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Πρόγραμμα τῆς Διημερίδας	11
Μήνυμα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου	15
Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερωνύμου	19
Προσφώνηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ.κ. Παντελεήμονος	21

Β΄ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

<i>Παντελεήμων Μουτάφης</i> , Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς, Σχέδιον βιογραφίας τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου	25
<i>Εὐστάθιος Πελαγίδης</i> , Ὁ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθος ὡς Ἐθνάρχης τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς (1919-1923).....	63
<i>Κωνσταντῖνος Φωτιάδης</i> , Οἱ πολιτικοὶ ἀγῶνες τοῦ Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος στὸν Πόντο.....	75
<i>Θεοδόσιος Κυριακίδης</i> , Ἐκκλησιαστικὰ καὶ κοινοτικὰ ζητήματα τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Χρυσάνθου Φιλιππίδη στὴ Μητρόπολη Τραπεζοῦντος (1913-1923).....	119
<i>Πασχάλης Βαλσαμίδης</i> , Πατριαρχικὴ ἀλληλογραφία τοῦ Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου (1913-1923)	133
<i>Εὐστάθιος Κεκριδης</i> , Σχόλια σὲ ἐπιμνημόσυνο λόγο τοῦ Χρυσάνθου στὴ ρωσοκρατούμενη Τραπεζοῦντα (1916)	159

<i>Κυριάκος Χατζήκυριακίδης, Ἡ προσφορὰ τοῦ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου στὸν προσφυγικὸ Ἑλληνισμό.....</i>	169
<i>Διονύσιος Βαλαῆς, Τὸ ποιμαντορικὸ ἔργο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου (1938-1941).....</i>	193
<i>Ἐμμανουὴλ Γ. Βαρβούνης, Τραπεζοῦντος Χρυσάνθος καὶ Σάμου Εἰρηναῖος: τὸ χρονικὸ μιᾶς ἀμφίροπης ἐκκλησιαστικῆς φιλίας.....</i>	251
<i>Ἀπόστολος Γλαβίνας, Ἡ συμβολὴ τοῦ Μητροπολίτη Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου στὴν ἐπίλυση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος τῆς Ἀλβανίας.....</i>	275
<i>Ἰωάννης Μπάκας, Οἱ πολιτικο-εκκλησιαστικὲς ἐξελίξεις στὴ Γεωργία τὴν περίοδο 1918-1921 καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου.....</i>	331
<i>Ἐλεονώρα Ναξίδου: Ὁ ἀπὸ Τραπεζοῦντος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσάνθος καὶ τὸ βουλγαρικὸ ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα.....</i>	349
<i>Κωνσταντῖνος Κ. Χατζόπουλος, Ὁ Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρυσάνθος Φιλιππίδης καὶ οἱ πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς ιδέες τῆς ἐποχῆς του.....</i>	377
<i>Ἰωάννης Μ. Μπακιρτζῆς, Χρυσάνθου Φιλιππίδη πολιτικὲς τοποθετήσεις καὶ προεκτάσεις αὐτῶν. Περὶ τῶν ἐξελίξεων στὴν ὄψιμη Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία καὶ στὸ Νεοτουρκικὸ κίνημα.....</i>	391
<i>Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας, Τὸ Βυζάντιο καὶ ἡ βυζαντινὴ τέχνη στὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου.....</i>	409
<i>Δημοσθένης Στρατηγόπουλος, Χρυσάνθος Φιλιππίδης καὶ Βυζάντιο: ἱστορικοφιλολογικὲς πτυχὲς τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου.....</i>	457
<i>Διονύσιος Τσεντικόπουλος, Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Χρυσάνθο Φιλιππίδη καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς στὴν ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ στὴν Ἀμερικὴ.....</i>	469

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με ιδιαίτερη χαρά και συγκίνηση προλογίζω την έκδοση τῶν πρακτικῶν τῆς πρώτης Ἐπιστημονικῆς Διημερίδας ποῦ διοργάνωσε ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Μητρόπολις γιὰ νὰ τιμῆσει τὴν μνήμη τοῦ ἀξίου τέκνου τῆς Κομοτηνῆς, τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου Φιλιππίδη, ἐνὸς ἀνδρα ποῦ τίμησε τὴν Μητέρα Ἐκκλησία καὶ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Γένος καὶ ἀγωνίστηκε γιὰ τὰ δίκαια τῆς Μεγάλῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀγαπημένου του ποιμνίου, τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ποντίους.

Οἱ μελέτες ποῦ δημοσιεύονται στὸν παρόντα τόμο πλουτίζουν τὶς γνώσεις μας γιὰ τὸν βίο καὶ τὴν πολυσχιδῆ δραστηριότητα τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ Ἱεράρχου καὶ ταυτοχρόνως ἐμπλουτίζουν τὴν βιβλιογραφία γιὰ τὴν Κομοτηνὴ καὶ τὴν Θράκη γενικότερα. Ἐπιπροσθέτως, ἓνα μεγάλο μέρος τῶν μελετῶν αὐτῶν ἀναλύουν σημαντικὲς πτυχὲς τῆς ποιμαντικῆς δραστηριότητος τοῦ Χρυσάνθου στὸν Πόντο, καταγράφονται οἱ προσπάθειές του γιὰ τὴν διάσωση τοῦ ποιμνίου του σὲ δραματικὲς περιόδους τῆς ἱστορίας στὶς πρώτες δεκαετίες τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνα, παρουσιάζονται οἱ ἀγῶνες του γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῶν προσφύγων τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς καὶ τοῦ φοβεροῦ διωγμοῦ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου. Ἡ πολὺπλευρῆ προσωπικότητα καὶ οἱ σπουδαῖες διπλωματικὲς ικανότητες τοῦ Χρυσάνθου ἀναδεικνύονται καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο χειρίστηκε ἐθνικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ θέματα ὡς ἐκπρόσωπος καὶ ἔξαρχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σὲ ἐπιτυχεῖς ἀποστολὲς στὴν Συνθήκη τῶν Παρισίων, στὴν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Γεωργίας, καθὼς ἐπίσης καὶ στὸ ζήτημα τοῦ Βουλγαρικοῦ Σχίσματος. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι ἡ παιδεία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου καταγράφεται καὶ στὶς μελέτες στὶς ὁποῖες ἀναλύονται οἱ πολιτικὲς του ἀπόψεις, οἱ ἀντιλήψεις του γιὰ τὸ Βυζάντιο καὶ τὴ βυ-

ζαντινή τέχνη, οί όποίες δέν εἶναι μόνο θεωρητικές, άποτέλεσμα τών μελετών του, άλλα κυρίως βιωματικές, άφού εἶναι γνωστό ότι ό Τραπεζούντος Χρύσανθος σπούδασε στην Ίερά Θεολογική Σχολή τής Χάλκης και ἔζησε στο έκκλησιαστικό και πνευματικό περιβάλλον τοῦ Φαναρίου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐκ τής θέσεως αὐτῆς εὐχαριστῶ θερμὰ ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στην ἐπιτυχία τής Ἐπιστημονικῆς Διημερίδας, τὰ μέλη τής Ὁργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς και ἰδιαίτερα τόν Ἀναπληρωτῆ Καθηγητῆ τοῦ Τμήματος Ἱστορίας και Ἐθνολογίας τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης κ. Γεώργιο Τσιγάρα για τήν ἐπιμέλεια τοῦ ἀνά χεῖρας καλαισθητοῦ τόμου.

Ἐκφράζω τίς θερμές μου εὐχαριστίες στον κ. Διονύσιο Καψάλη, Διευθυντῆ τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τής Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τής Ἑλλάδος, για τήν εὐγενική παραχώρηση τών φωτογραφιῶν ἀπό τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Χρυσάνθου Φιλιππίδη, τὸ όποιο ἀπόκειται στο Ἐθνικό, Λογοτεχνικό και Ἱστορικό Ἀρχεῖο (ΕΛΙΑ).

Με τήν παράδοση τοῦ τόμου αὐτοῦ στο πλήρωμα τής Ἐκκλησίας και στην ἐπιστημονική κοινότητα εὐχομαι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ σκέπει και νὰ προστατεύει ὅλους ἡμᾶς.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Γεωργίου Μαρωνείας
 † Ὁ Μαρωνείας και Κομοτηνῆς
 Παντελεήμων

Α΄
ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑΣ

Παρασκευή 27 Μαΐου 2016

17:30-18.00 Χαιρετισμοί

Πρώτη Συνεδρία

- 18:00-18:20 *Μητροπολίτης Μαρωνείας και Κομοτηνής κ. Παντελεήμων, Σχέδιον βιογραφίας του από Τραπεζοῦντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου*
- 18.20-18.40 *Κωνσταντίνος Φωτιάδης, Οἱ πολιτικοὶ ἀγῶνες τοῦ Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος στὸν Πόντο*
- 18.40-19.00 *Κωνσταντίνος Κ. Χατζόπουλος, Ὁ Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος Φιλιππίδης καὶ οἱ πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς ιδέες τῆς ἐποχῆς του*
- 19:00-19:20 Συζήτηση

Δεύτερη Συνεδρία

- 19:20-19:40 *Εὐστάθιος Πελαγίδης, Ὁ Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος ὡς Ἐθνάρχης τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς (1919-1923)*
- 19:40-20:00 *Εὐστάθιος Κεκριδης, Σχόλια σὲ ἐπιμνημόσυνο λόγο τοῦ Χρυσάνθου στὴ ρωσοκρατούμενη Τραπεζούντα (1916)*
- 20:00-20:20 *Πασχάλης Βαλσαμίδης, Πατριαρχικὴ ἀλληλογραφία τοῦ Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου (1913-1923)*
- 20:20-20:40 Συζήτηση

Σάββατο, 28 Μαΐου 2016

Πρώτη Συνεδρία

- 09:00-09:20 *Κυριάκος Χατζηκυριακίδης, Ἡ προσφορὰ τοῦ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου στὸν προσφυγικὸ Ἑλληνισμό*

- 09:20-09:40 *Διονύσιος Βαλαΐς*, Τὸ ποιμαντορικὸ ἔργο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου (1938-1941)
- 09:40-10:00 *Ἀπόστολος Γλαβίνας*, Ἡ συμβολὴ τοῦ Μητροπολίτη Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου στὴν ἐπίλυση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ προβλήματος τῆς Ἀλβανίας
- 10:00-10:20 *Θεοδόσιος Κυριακίδης*, Ἐκκλησιαστικὰ καὶ κοινοτικὰ ζητήματα τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Χρυσάνθου Φιλιππίδη στὴ Μητρόπολη Τραπεζοῦντος (1913-1923)
- 10:20-10:40 Συζήτηση
- 10:40-11:00 Διάλειμμα

Δεύτερη Συνεδρία

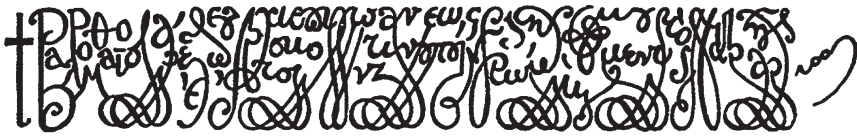
- 11:00-11:20 *Ἰωάννης Μπάκας*, Οἱ πολιτικο-εκκλησιαστικὲς ἐξελίξεις στὴ Γεωργία τὴν περίοδο 1918-1921 καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου
- 11:20-11:40 *Ἐμμανουὴλ Γ. Βαρβούνης*, Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου καὶ Σάμου Εἰρηναίου: τὸ χρονικὸ μιᾶς ἀμφίροπης ἐκκλησιαστικῆς φιλίας
- 11:40-12:00 *Ἐλεονώρα Ναξίδου*, Ὁ ἀπὸ Τραπεζοῦντος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσάνθος καὶ τὸ βουλγαρικὸ ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα
- 12:00-12:20 Συζήτηση
- 12:20-12:40 Διάλειμμα

Τρίτη Συνεδρία

- 12:40-13:00 *Δημοσθένης Στρατηγόπουλος*, Χρυσάνθος Φιλιππίδης καὶ Βυζάντιο: ἱστοριοφιλολογικὲς πτυχὲς τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου
- 13:00-13:20 *Διονύσιος Τσεντικόπουλος*, Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Χρυσάνθο Φιλιππίδη καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς στὴν ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ στὴν Ἀμερική
- 13:20-13:40 *Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας*, Τὸ Βυζάντιο καὶ ἡ βυζαντινὴ τέχνη στὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου

- 13:40-14:00 *Ιωάννης Μ. Μπακιροτζής, Χρυσάνθου Φιλιππίδη* πολιτικές τοποθετήσεις και προεκτάσεις αυτών. Περί των εξελίξεων στην όψιμη Όθωμανική Αυτοκρατορία και στο Νεοτουρκικό κίνημα
- 14:00-14:30 Συζήτηση - Συμπεράσματα

ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ



Ἐρώτατε Μητροπολίτα Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Ροδόπης, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Παντελεῆμον, χάρις εἶη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἡ ἡμετέρα Μετριότης καὶ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετ' ἰδιαιτέρας ἱκανοποιήσεως ἐπληροφορήθημεν ἐκ γράμματος τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἱερότητος ὅτι ἡ Ἱερά Μητρόπολις τοῦ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς διοργανώνει διημερίδα, μεταξὺ κζ' - κη' ἐ.ἔ., προκειμένου ἵνα τιμηθῇ ὁ Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἐν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πνευματικῶν ἀναστημάτων τὰ ὁποῖα ἀνέδειξε κατὰ τὴν μακραίωνα ἱστορία αὐτῆς ἡ ἱστορικὴ πόλις τῆς Κομοτηνῆς, καὶ συγχρόνως νὰ ἀποτιμηθῇ τὸ πνευματικόν, ἐκκλησιαστικόν, ποιμαντικόν καὶ τὸ εὐρύτερον ἔργον αὐτοῦ, παρουσιαζομένου καὶ εἰς τὴν γενέτειράν του τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ εὐρους τῆς προσφορᾶς αὐτοῦ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Γένος.

Δὲν εἶναι, βεβαίως, ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ φιλότεχνος γενέτειρα τοῦ Ἱεράρχου τιμᾷ τὸ διακεκριμένον τοῦτο τέκνον αὐτῆς. Παρακολουθοῦσα μετ' ἀδελφικοῦ ἐνδιαφέροντος τὴν πορείαν τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἡ ἡμετέρα Μετριότης μιμνήσεται τῆς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου ὑμῶν κυροῦ

Δαμασκηνοῦ διοργανώσεως σειρᾶς ἐπιτυχῶν ἐκδηλώσεων μνήμης καὶ τιμῆς καὶ ἀναγνωρίσεως τῆς εὐρυτέρας προσφορᾶς τοῦ θεοφιλοῦς τούτου Ἱεράρχου, κατὰ τὸ ἔτος 1999, ὑπὸ τὸν τίτλον «Μνήμη Ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου», ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἡμίσεος αἰῶνος ἀπὸ τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ, καθὼς καὶ τῶν πραγματοποιηθεισῶν μνημειωδῶν ἐκδόσεων τῶν βιογραφικῶν ἀναμνήσεων καὶ τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πλείστα ἀγαθὰ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς πόλεώς σας προσενεγκόντος Μορφωτικοῦ Ὁμίλου Κομοτηνῆς, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Κέντρου Θρακικῶν Μελετῶν.

Γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ ἠρωτοκόκου καὶ ἀγιοτόκου Πόντου, ὁ Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κυρὸς Χρυσάνθος, ἀνεδείχθη ἀληθῶς κορυφαία μορφή, συνδεθεῖσα πρὸς τὰς πλέον δυσχερεῖς περιόδους τοῦ πολυπαθοῦς Γένους ἡμῶν καὶ τῆς μαρτυρικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸν πολυτάραχον εἰκοστὸν αἰῶνα, ὑπερασπισθεῖς τὸ ἐν Τραπεζοῦντι ποίμνιον αὐτοῦ κατὰ τὴν τραγικὴν δεκαετίαν 1913-1922, ἐνώσας αὐτό, παρὰ τὰς δυσχερείας καὶ τὰς μαστιζούσας τὸ Γένος ἡμῶν μικροφιλοτιμίας καὶ διαιρέσεις, καὶ ἀναδειχθεῖς γνήσιος εὐαγγελικὸς ποιμὴν, ὁ ὁποῖος «τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθετο ἀληθῶς ὑπὲρ τῶν προβάτων» (πρβλ. Ἰωάν. ι', 11). Ἐπρωτοστάτησεν, ὅμως, καὶ εἰς τὴν γενικὴν ἀντίστασιν κατὰ τὴν φοβερὰν περίοδον τῆς ναζιστικῆς κατοχῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀρνούμενος ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ὄχι μόνον νὰ συνεργασθῇ ἀλλὰ καὶ νὰ ὀρκίσῃ τὴν διορισθεῖσαν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν κατοχικὴν Κυβέρνησιν τῆς Χώρας.

Ὁ δεσμὸς τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου μετὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀναστήματος ὑπάρξαντος τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὁποίας πλησίον ἱερῶν ἀνδρῶν καὶ ἐμπείρων κληρικῶν διεμορφώθη ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ, δὲν ἦτο ἀπλῶς στενότατος καὶ ἰσχυρότατος ἀλλ' ὑπῆρξεν οὗτος σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ἐκδαπανήσας ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου καὶ μοχθήσας διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας πᾶσαν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἀποστολὴν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Ἀλβανίας, ἰδίᾳ ἐν Ἀθήναις, ὡς Ἀποκρισάριος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος,

προασπισθείς ἐπιτυχῶς ὅσον ὀλίγοι Ἱεράρχαι τὰ δίκαια καὶ προνόμια τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, διὸ καὶ ἐχαρκτηρίσθη λίαν ἐπιτυχῶς ὡς ἡ δρῦς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ὁποίας ἀνεπαύθησαν καὶ ἐτονώθησαν πνευματικῶς οἱ μεγάλως δοκιμασθέντες ἐν Πόντῳ καὶ οἱ ἐκ Πόντου καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καταφυγόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα πρόσφυγες προπάτορες ἡμῶν ἀλλὰ καὶ σύμπας ὁ λαὸς αὐτῆς.

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἡμετέρα Μετριότης προσωπικῶς διὰ τοῦ ἐκπροσώπου ἡμῶν κατὰ τὴν διημερίδα ταύτην, Ἱερωτάτου ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Δράμας κυρίου Παύλου, τοῦ καὶ τὰ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἀρχιερατείας τοῦ μακαριστοῦ συγγραψαντος εἰς ἐκλεκτὸν καὶ ἀποκαλυπτικὸν τοῦ ἔργου αὐτοῦ πόνημα, ἐπευλογοῦμεν τὰς ἀρχομένας ἐργασίας τῆς διημερίδος, εὐχόμενοι πλούσιον τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε αὐταὶ νὰ καρποφορήσουν ἑκατονταπλασίως στάχυας ἀειζωοτροφίας ἐκ τῶν ἔργων καὶ λόγων τοῦ τιμωμένου.

Συγχαίροντες τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι ἐπὶ τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ ἀπονέμοντες πᾶσι τοῖς μετέχουσιν εἰς τὴν διημερίδα ὀλόθυμον τὴν πατρικὴν καὶ Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν, ἐπικαλούμεθα ἐπὶ πάντας τὴν Χάριν καὶ τὸ ἄπειρον Ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἰβιστ' Μαίτην ιβ'
 Ἐκ τῆς ἀγαπῆς ἡμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἡμῶν
 Ἐκ τῆς ἀγάπης ἡμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἡμῶν

ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
κ.κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

πρός τήν Διημερίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς
τήν ἀφιερωμένην εἰς τόν μακαριστόν
Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Χρῦσανθον Φιλιππίδην
(Κομοτηνή, 27-28 Μαΐου 2016)

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς
κ. Παντελεήμονα,

Ὁ Θεός εὐδόκησε νά ἔχει ἡ Ἑλλάδα δύο μεγάλους Ἀρχιεπισκόπους στά χρόνια τῆς Κατοχῆς, οἱ ὅποιοι κόσμησαν τίς δέλτους τῆς Ἱστορίας καί τούς μνημονεύουμε πάντοτε μέ θαυμασμό καί συγκίνηση. Πρῶτος μεταξύ αὐτῶν, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Χρῦσανθος ὁ ἀπό Τραπεζοῦντος. Ὁ τιμώμενος Ἱεράρχης ὑπῆρξε εὐσθενής, ὑπεύθυνος, συνετός καί φωτισμένος διάκονος τοῦ Ἑλληνισμοῦ σέ κρίσιμες ἱστορικές στιγμές.

Ἡ εὐλαβῆς σας πρωτοβουλία νά διοργανώσετε Διημερίδα πρὸς τιμὴν του ἔχει συνεπῶς μείζονα ἀξία. Μᾶς καθιστᾶ κοινωνοὺς τῆς πορείας, τῆς προσωπικότητος καί τοῦ ἔργου τοῦ ἐπιφανοῦς αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρός. Ζωντανεῦει ἐνώπιόν μας τήν πατρικὴ φωνή του, τό ἀγωνιστικὸ του ἦθος καί τό εὖρος τῆς προσφορᾶς του, διατηρώντας ἄσβεστη τήν ἀγαθὴ μνήμη πού κατέλιπε ὡς Ποιμενάρχης καί ὡς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ χαρισματικὴ πορεία του, πού ξεκίνησε ἀπὸ τὴ Γρατινὴ τῆς Κομοτηνῆς, φανερώνει τήν ὑψηλὴ προσφορά τῆς Ἐκκλησίας σέ περίοδο πού σφράγισε τήν Ἱστορία. Συνιστᾶ ἔκφραση ἦθους ὑψηλοῦ καί βιωμένης πίστεως, ἡ ὁποία δέν κάμπτεται «διὰ συμφέρον, φόβον ἢ ἀνάγκην». Ὁ Χρῦσανθος πρωτοστάτησε σέ διπλωματικὲς καί ἐκκλησιαστικὲς ἀποστολές ἐθνικῆς σημασίας ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ Πόντου καί τῆς Μακεδονίας. Ἐμεινε

στήν ιστορία ως ο μέγας Ίεράρχης τῶν Ποντίων καί τοῦ μαχόμενου ἑλληνικοῦ λαοῦ, ως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ '40, ως ἐκεῖνος πού ὀρθώθηκε καί διακινδύνευσε ἀρνούμενος νά δεχθεῖ τούς Γερμανούς καί νά ὀρκίσει τήν κατοχική κυβέρνηση. «Ἔργο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δέν εἶναι νά ὑποδουλώνει ἀλλά νά ἀπελευθερώνει», ἦταν ἡ ἀπάντησή του.

Ὅπως ἔχει γραφεῖ, «ἡ συμβατικότητα καί οἱ συμβιβασμοί ἦσαν πράγματα ἀνύπαρκτα στά διανοήματα καί στίς πράξεις του. Ἡ ἀρετή, τά ἰδανικά, τό Γένος, ἡ Ἐκκλησία, δέν ἦταν ποικίλματα ἀδειου ρητορικοῦ λόγου, ἀλλά ὄντοτητες ζῶσαι, προσκυνηταί, τρισέβαστοι. Καί ἤξερε νά τίς ὑπηρετῇ μέ τό ἴδιο εὐλαβές δέος πού ἔμαθε νά τελῇ καί τά μυστήρια τοῦ Θεοῦ».

Γι' αὐτούς ἀκριβῶς τούς λόγους τόν χρειαζόμαστε καί σήμερα. Ἡ βίωση τῆς μνήμης, τῆς συνέχειας, εἶναι τό μεγαλύτερο προνόμιο πού μπορεῖ νά διαθέτει κανεῖς ἱστορικά. Μαθητεύοντας στόν βίο αὐτοῦ τοῦ λαμπροῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρός, ἄς ἐξοπλισθοῦμε ψυχικά, ἄς λάβουμε διδάγματα καί, ὁ καθένας μέ τόν τρόπο του, ἄς τά προβάλλουμε στους καιρούς μας. Δέν εἶναι μόνο πηγὴ δυνάμεως, ἀλλά καί μέτρο αὐτοκριτικῆς καί μέσο ἐπίγνωσης τῆς ἱστορικῆς εὐθύνης. Εἶναι στάση ζωῆς, ἡ ὁποία ἀφυπνίζει δυνάμεις στήν κοινωνία ἡμῶν τῶν ζώντων – ἀξίες πού συνέχουν τήν Ἐκκλησία καί μᾶς ἐνώνουν, ἐνεργοποιώντας δυνάμεις γεννημένες ἀπό ἄξια ἔργα καί σοφά ἱστορικά διδάγματα.

Εὐχομαι ἡ σεπτὴ του μνήμη νά παραμείνει ἐναργής καί νά χαρακτηρίζει στή διακονία σας διαρκῆ τήν εὐχή καί τήν ἐνδυναμοῦσα ὑπόμνηση τῆς προσφορᾶς του. Θερωῶς συγχαίρω ὑμᾶς καί ὅσους συνετέλεσαν μέ τή μέριμνά σας στήν πολύτιμη αὐτή διοργάνωση. Εὐχομαι, Σεβασμιώτατε καί ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἐνδυναμούμενοι ἐν Κυρίῳ κατά τό πρότυπο τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Ἱεράρχου, νά συνεχίσετε νά προσφέρετε βαδίζοντας ἐπὶ τά ἴχνη του.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καί ἀγάπης

Ἱερωσύνη

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ
ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
κ.κ. Παντελεήμονος

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς μὲ τὴν ἀποφινὴ Ἐπιστημονικὴ Διημερίδα ἐγκαινιάζει μιὰ σειρὰ ἐπιστημονικῶν Συμποσίων, ἡ θεματικὴ τῶν ὁποίων σχετίζεται μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, μὲ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας, ἀλλὰ καὶ μὲ γενικότερα θεολογικὰ ζητήματα καὶ κοινωνικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ ἀφιέρωση τῆς πρώτης Διημερίδας στὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν Χρῦσανθο, μία σημαντικὴ προσωπικότητα τῆς σύγχρονης ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀποτελεῖ γιὰ ἐμένα προσωπικὰ ὡς Ἐπίσκοπο τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας ἐκπλήρωση ἑνὸς χρέους τιμῆς καὶ μνήμης σὲ ἕναν ἐπιφανῆ κληρικό, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε στὴν Κομοτηνὴ καὶ διήκουσε τὰ πρῶτα του γράμματα στὴν πόλη μας καὶ στὴν Ξάνθη, σπούδασε στὴν Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης καὶ ἐργάστηκε μὲ ζῆλο καὶ ἀφοσίωση ἐκεῖ ὅπου τὸν ἔταξε ἡ Μητέρα Ἐκκλησία καὶ τὸ πνεῦμα του ἦταν πάντοτε ἀνοικτὸ στὶς νέες ιδέες καὶ στὶς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ Κομοτηνὴ ἐτίμησε κατὰ τὸ παρελθὸν τὸν Χρῦσανθο Φιλιππίδη μὲ τὴν φωτοαναστατικὴ ἀνατύπωση μέρους τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου, ἐνῶ ὁ ἀνδριάντας του εἶναι τοποθετημένος σὲ περίοπτη θέση στὸ παραδοσιακὸ κέντρο τῆς πόλεώς μας. Ὡστόσο, μὲ τὴν Ἐπιστημονικὴ αὐτὴ Διημερίδα ἢ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Μητρόπολις φιλοδοξεῖ, μὲ τὴ συμβολὴ συμμετοχὴ ἐγκρίτων ἐπιστημόνων, νὰ παρουσιάσει κατὰ τρόπο ἐπιστημονικό, συστηματικό καὶ τεκμηριωμένο τὸν βίο καὶ τὴν πολυσχιδὴ δραστηριότητα τῆς σπουδαίας αὐτῆς προσωπικότητας τῆς Κομοτηνῆς, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους μας.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρῦσανθος ἀποτελεῖ γιὰ ὅλους ἐμᾶς, κληρικούς καὶ λαϊκούς, παράδειγμα ἀφοσίωσης στὴν Ἐκκλησία καὶ

στήν πατρίδα. Ἀξιοποίησε τὰ τάλαντα ποὺ τοῦ δώρισε ὁ Θεὸς καὶ μὲ τὴν εὐφυΐα καὶ τὴν διπλωματικότητά του ἔδωσε λύσεις σὲ ποικίλα ἐκκλησιαστικά καὶ ἐθνικά προβλήματα, ὅπως στὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα τῆς Ἀλβανίας καὶ στὸ ζήτημα τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μὲ τὴν σύνεση καὶ τὴν σοφία ποὺ τὸν διέκριναν κατόρθωσε νὰ διαφυλάξει καὶ νὰ προστατεύσει τὸ ποίμνιό του, τοὺς Ἑλληνες Ποντίους, ἀπὸ τοὺς ποικίλους ἐχθροὺς ποὺ καραδοκοῦσαν γιὰ νὰ τὸ βλάψουν.

Μὲ τὴν εὐρυμάθειά του καὶ μὲ τὸν βαθυστόχαστο λόγο του χάρισε στὴν Ἐκκλησία σημαντικὲς μελέτες ἐθνικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ θεολογικοῦ περιεχομένου, συνέγραψε πλῆθος σημαντικῶν μελετῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὸ Πανεπιστήμιο τῶν Ἀθηνῶν νὰ τὸν ἀνακηρύξει ἐπίτιμο διδάκτορα τῆς Θεολογίας καὶ ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν νὰ τὸν ἐκλέξει ὡς τακτικὸ τῆς μέλος.

Ἡ στάση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου ἀπέναντι στοὺς Γερμανοὺς κατακτητὲς ἔχει μείνει στὴν ἱστορία. Ἀρνήθηκε νὰ νομιμοποιήσει τὴν κατοχὴ τῆς πατρίδος μας καὶ παρέμεινε μὲ θάρρος καὶ γενναιότητα πιστὸς στὴν πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ νομιμότητα.

Αὐτὸ τὸ γενναῖο καὶ ἀγωνιστικὸ φρόνημα, αὐτὴ τὴν παρρησία τοῦ λόγου καὶ τὴ σοφία τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πνευματικὴ ἐκκλησιαστικὴ παρακαταθήκη τῶν πατέρων μας, αὐτὴν τὴν προσωπικότητα ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναδείξει καὶ νὰ προβάλλει ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς μὲ τὴν πρώτη αὐτὴ Ἐπιστημονικὴ Διημερίδα ποὺ διοργανώνει.

Κηρύσσοντας τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Διημερίδας, εὐχομαι ὁ Θεὸς νὰ εὐλογεῖ τὸ ἔργο σας, καλὴ ἐπιτυχία καὶ καλὴ παραμονὴ στὴν πόλη μας, τὴν Κομοτηνὴ.



Άποψη τῆς Τραπεζούντας. Διακρίνεται δεξιὰ τὸ Φροντιστήριον καὶ ἀριστερὰ ὁ Μητροπολιτικὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης.



*L'Esglise
- Eglise cathédrale de
à Toulon*